

Т.В. Шталь, д-р екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

В.О. Козуб, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

МОЖЛИВОСТІ АКТИВІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ

Створення умов для динамічного розвитку внутрішнього ринку, зростання добробуту громадян, розвитку самоорганізації підприємницького середовища характеризується низкою суперечливих зовнішніх і внутрішніх чинників. Однак використання можливостей у зовнішній торгівлі неодноразово ставало рушієм позитивних змін для економік країн світу та добробуту їх громадян.

Сучасний стан зовнішньоекономічних відносин України обумовлюється наслідками, що виникають у таких основних вимірах: поглиблення світової економічної кризи та її поширення на більшість країн світу; активізація європейської інтеграції країни; відсутність структурних та інституційних реформ, що пов'язується з загостренням системної кризи в українському суспільстві 2013–2014 рр. Такі процеси викликають і обмеження інвестиційної привабливості України, зокрема у потенційно нових, орієнтованих на експорт секторах економіки країни, і звуження традиційних ринкових ніш для українських підприємств на світовому ринку.

Постає проблема конвертування зовнішніх чинників впливу на економіку країни в перебудову та розширення внутрішнього ринку. Відповіддю на цю проблему є встановлення державою умов функціонування ринків, за яких відбудеться вільне перетікання товарних потоків між основними ринками контрагентів українських виробників та внутрішнім ринком країни задля пошуку нових ринкових ніш на світовому ринку національними економічними агентами і створення нових ніш (ринків) в Україні. Формування умов гнучкого варіювання товарних потоків між основними зовнішніми ринками для розвитку внутрішнього ринку передбачає: усунення будь-яких прямих (та індивідуальних) преференцій, пільг зі сплати податків та субсидій для суб'єктів господарювання; професіоналізація та персоналізація аутсорсингових послуг; запровадження ринкових механізмів безособового укладання контрактів; встановлення захисту корпоративних прав і інвестицій без участі у капіталі.

Серед механізмів формування умов подальшого функціонування ринків є міжнародні договори про зони вільної торгівлі з країнами-партнерами, участь у Світовій організації торгівлі (СОТ) і Угода про асоціацію України і Європейського Союзу (ЄС).

Проте у коротко- і середньостроковій перспективі – лише реалізація Угоди про асоціацію, що враховує положення СОТ і низку міждержавних договорів, встановлює розгорнуті умови зняття обмежень у зовнішній торгівлі з прямим впливом на структуру внутрішнього ринку, поступове об'єднання внутрішніх ринків країн ЄС і України. Крім того, виконання угоди опосередковано сприяє розширенню мережі експорту країни поза межами країн-членів ЄС, що на сьогодні залишаються основними торговельними партнерами країни. Так, за експертними розрахунками очікується, що в довгостроковій перспективі економічний ефект від поступової імплементації Угоди дозволить забезпечити зростання ВВП України не менше, ніж на 0,5%, а також загальне підвищення добробуту громадян на 1,2% щороку. При цьому обсяг експорту до ЄС має зрости приблизно на 6,3%, обсяг імпорту товарів з ЄС – збільшиться на 5,8%, а середня заробітна плата в Україні – зросте на 5,5%.

Відтак розкриття потенціалу реалізації Угоди про асоціацію України і ЄС щодо його впливу на зміцнення національної економіки має низку можливостей (викликів), пов'язаних зі здатністю органів державної влади трансформувати зовнішньоекономічні домовленості у переваги внутрішнього ринку для європейських партнерів і внутрішніх економічних агентів. Загалом виділяється три основні групи можливостей для національного внутрішнього ринку:

1. Розвиток інституційної спроможності державного управління в економічній сфері (належать такі можливості: участь у діяльності інституцій ЄС; зміцнення інституційної секторальної спроможності органів державної влади; обмеження монополізму і стимулювання конкуренції державою).

2. Забезпечення структурних перетворень у національному господарстві (передбачає: прискорення виробничо-збутових процесів; забезпечення всебічної безпеки споживача та якості продуктів; усунення не природної асиметричної інформації на ринках).

3. Формування сприятливого підприємницького середовища (реалізується через: зростання захищеності інвестицій та покращення бізнес-клімату; розвиток малого і середнього підприємництва у сфері послуг; доступ до нових сегментів внутрішнього ринку ЄС).

Особливістю запропонованих управлінських рішень є їхня взаємопов'язаність і непрямий вплив на вирішення проблеми конвертування зовнішніх чинників у перебудову та розширення внутрішнього ринку. У підсумку, це сприятиме значній капіталізації вітчизняних підприємств і залученню іноземних інвестицій, зростанню зайнятості населення та податкових відрахувань до держбюджету.